

Katowice, dnia 28 marca 2016 r.

dr hab. Krystian Markiewicz
Katedra Postępowania Cywilnego
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Śląski

Recenzja dodatkowa do rozprawy doktorskiej
Pani Dominiki Rydlichowskiej „*Actio in rem a ograniczenie odpowiedzialności w prawie morskim*”

I. Wybór tematu naukowego (tematu rozprawy)

1. Temat rozprawy Pani magister Dominiki Rydlichowskiej, przy uwzględnieniu poniższych uwag, został wybrany prawidłowo. Daje on podstawę do przeprowadzenia badań naukowych oraz pozwala na rozważenie szeregu istotnych pod względem naukowym i praktycznym problemów, pozwalających wykazać się ogólną wiedzą teoretyczną.
2. Doktorantka postawiła sobie dwa cele: teoretyczny i praktyczny. Pierwszy wykazanie istnienia cech charakterystycznych dla instytucji *actio in rem* w prawie materialnym, które uzasadniają wprowadzenie jej do polskiego systemu prawa. Drugi, ma być odpowiedzią na pytanie, jak może zostać zastosowana ta instytucja przez prawo morskie. Po zmianach tytułu rozprawy temat pracy pokrywa się z treścią. Główne wywody dotyczą bowiem prawo morskiego, w tym przede wszystkim odpowiedzialności i postępowania co do statków morskich.
3. Problematyka, której podjęła się Pani Magister w swojej rozprawie, ma w chwili obecnej głównie znaczenie teoretyczne, z uwagi na to, że koncepcja którą popiera nie jest recypowana do polskiego systemu prawnego. Tym samym rozważania raczej wskazują na możliwe pozytywne aspekty zastosowania *actio in rem* w ujęciu systemu *common law* w krajowym porządku prawnym. Do tej pory nie opracowano monograficznego opracowania na temat będący przedmiotem rozważań Doktorantki,

co dodatkowo przemawia za trafnością wyboru tematu. Nie oznacza to, by szereg poruszonych zagadnień nie były przedmiotem zainteresowania doktryny.

II. Cel rozprawy (i jego realizacja). Treść rozprawy. Warsztat naukowy, język rozprawy. Struktura pracy.

1. Jak już była mowa, Doktorantka postawiła sobie dwa cele: teoretyczny i praktyczny. Pierwszy wykazanie istnienia cech charakterystycznych dla instytucji *actio in rem* w prawie materialnym, które uzasadniają wprowadzenie jej do polskiego systemu prawa. Drugi, ma być odpowiedzią na pytanie, jak może zostać zastosowana ta instytucja przez prawo morskie. Uwagi Autorki mają odnosić się do prawa materialnego i procesowego, krajowego, obcego, i międzynarodowego.

Pierwszy cel można uznać za zrealizowany. Doktorantka w stosunku do poprzedniej pracy poszerzyła wywody o zagadnienia dotyczące stosunku prawnego, w tym rzeczowego. Wykorzystała w większym zakresie wypowiedzi w zakresie prawa międzynarodowego, w tym odnośnie immunitetu i jurysdykcji. Praca w dużej mierze komparatystyczna, która ma stanowić uzasadnienie dla potrzeby wprowadzenia pewnych koncepcji wymaga umiejętnego porównywania porządków prawnych. W tym zakresie recenzowana wersja w zadowalającym stopniu została poprawiona, co daje możliwość wykorzystania naukowego.

2. Rozdział pierwszy zatytułowany: „Pojęcie i geneza *actio in rem*” ma charakter sprawozdawczy. Doktorantka wskazała w nim, jak kształtowało się *actio in rem* w prawie rzymskim oraz jaki miało ono wpływ na współczesne kultury prawne. Ostatecznie Autorka precyzuje, że w systemie *common law action in rem* jest instytucją proceduralną kierowaną przez wierzyciela przeciwko statkowi i jego właścicielowi, celem nabycia jego własności lub doprowadzenia do jego przymusowej sprzedaży i zaspokojenia roszczeń. Dodaje, że *actio in rem* prowadzi do ograniczenia odpowiedzialności dłużnika do określonej rzeczy (s. 48). Precyzuje swoją wypowiedź w zakresie możliwości wytoczenia powództwa przeciwko dłużnikowi, jeśli wierzyciel nie uzyska zaspokojenia w tym procesie.

Rozdział drugi zawiera rozważania dotyczące pojęcia i charakteru prawnego statku morskiego. Autorka przedstawiła w nim, jak definiuje się statek morski w prawie polskim, w systemach innych państw oraz w prawie międzynarodowym. Obecnie podział pracy w tym rozdziale jest prawidłowy. Pogłębione są też wywody dotyczące zdolności sądowej przy

gruntownym wykorzystaniu dostępnej literatury. Doktorantka uwzględniła dyskusję, która toczyła się w odniesieniu do charakteru prawnego masy upadłości (s. 85-88).

Rozdział trzeci nosi tytuł: „Elementy *actio in rem* w prawie polskim”. Prawidłowo wskazuje na instytucje prawne, w których można doszukać się cech charakterystycznych istotnych dla tej części pracy. Z uznaniem należy podejść do wysiłku włożonego w próbę rozróżnienia stosunku zobowiązaniowego i prawnorzeczowego. Pogłębione są rozważania dotyczące zastawu na statku, powództwa windykacyjnego, negatoryjnego i ochrony posesoryjnej. Prawidłowo umiejscowione zostały w tym rozdziale ciekawe rozważania co do funduszy ograniczenia odpowiedzialności. Doktorantka przyjmuje, że fundusz taki może posiadać szczególną zdolność sądową (s. 151-152).

Rozdział IV dotyczy odpowiedzialności za roszczenia morskie. Autorka trafnie rozpoczyna rozważania od części „Pojęcie wierzytelności i roszczeń morskich”. Wskazuje trafnie na kwestie terminologiczne i dokonuje rozróżnienia roszczenia i wierzytelności odwołując się do art. 730 k.p.c. Szersze wypowiedzi dotyczą możliwości stosowania prawa cywilnego na gruncie prawa morskiego. Na s. 172 Autorka pisze, że większość przepisów w obszarze morskiego prawa cywilnego ma charakter dyspozycyjny, wobec czego może podlegać modyfikacjom zgodnie z zasadą swobody umów. Wyprowadza z tego wniosek, że „przepisy prawa cywilnego wynikające z art. 1 § 2 k.m. mają zastosowanie jeżeli strony umowy nie umówiły się inaczej lub gdy wynika to z ich woli”. Wniosek ten Autorka konfrontuje z wybranymi regulacjami. Poszerzone zostały też wypowiedzi co do zbiegu odpowiedzialności oraz zbiegu podstaw prawnych. Dalej Autorka omawia ograniczenia odpowiedzialności za roszczenia morskie, przedstawia koncepcje majątku morskiego, przywileju morskiego i wierzytelności morskiej. Obecnie rozdział ten nie budzi większych zastrzeżeń.

Kolejny, piąty, rozdział „Dochodzenie roszczeń morskich w prawie polskim oraz w wybranych państwach systemu common law” jest miejscem, gdzie na plan pierwszy wysuwają się zagadnienia procesowe. Rozdział ten został podzielony na 3 części dotyczące: 1) postępowania rozpoznawczego w sprawach o dochodzenie roszczeń morskich, 2) postępowania zabezpieczającego w stosunkach morskich na przykładzie aresztu statku morskiego, 3) postępowania egzekucyjnego w stosunkach morskich. Systematykę taką należy uznać za prawidłową. W miarę możliwości rozważania w poszczególnych częściach dotyczą

analogicznych instytucji. Są one właściwie wyodrębnione i nie ma już problemów z osadzeniem poszczególnych wywodów Autorki i ich przypisaniem do określonych aspektów pracy. Zagadnienia omawiane są w kolejności powszechnie przyjmowanej w literaturze postępowania cywilnego, przy uwzględnieniu statyki i dynamiki postępowania. W istotny sposób została poszerzona literatura, która stanowiła przedmiot rozważań, choć nie można przyjmować, że miało to miejsce w wyczerpujący sposób.

W rozważaniach dotyczących egzekucji zawarte są uwagi w zakresie dopuszczalności przyjmowania *actio in rem*. Doktorantka stoi na stanowisku, że postępowanie egzekucyjne stanowi realizację odpowiedzialności dłużnika z rzeczy, którego podstawowy składnik to statek morski. Egzekucja, mimo iż skierowana jest przeciwko dłużnikowi, toczy się już wobec statku (s. 283). Ostatecznie przyjmuje, że można mówić o cechach *actio in rem* również w postępowaniu egzekucyjnym.

Ostatni rozdział stanowi podsumowanie pracy. Autorka przedstawia w nim swoje poglądy odwołując się do wcześniejszych swoich rozważań.

3. Warsztat naukowy Doktorantki został znacznie poszerzony. Uwaga dotyczy przede wszystkim opracowań monograficznych, komentarzy i artykułów z zakresu postępowania cywilnego. Uzupełniony i należycie wykorzystany został dorobek doktryny prawa cywilnego materialnego. Należy uznać, że w pracy literatura została zebrana w stopniu dobrym, umożliwiającym przeprowadzenie dyskursu prawniczego w sposób rzetelny.

3. Recenzowana rozprawa doktorska została **napisana w dużej mierze w miarę poprawną polszczyzną**. Nie budzi większych zastrzeżeń posługiwanie się językiem prawniczym i prawnym.

4. W pracy wykorzystano różne **metody badawcze**. Doktorantka, jak sama wskazała, korzystała z metody historycznej, porównawczej, teoretycznej i empirycznej i czyniła to, co do zasady, w sposób odpowiedni.

5. **Doktorantka podzieliła rozprawę** doktorską, obejmującą łącznie 331 stron, na sześć rozdziałów oraz dodatkowo wyodrębniła „Wstęp” „Załączniki” oraz „Bibliografię”. Tytuły poszczególnych rozdziałów pokrywają się z tematyką rozważań w nich zawartych. Pewne

nieścisłości, jak zsynchronizowanie wskazania stron w spisie treści z treścią pracy mogą zostać łatwo wyeliminowane.

III. Konkluzja

Uważam, że Doktorantka spełniła zalecenia poczynione w poprzedniej recenzji. Obecnie przedłożoną mi do recenzji rozprawę doktorską Pani mgr Dominiki Rydlichowskiej należy z całą pewnością ocenić pozytywnie. Uważam, że jest to praca dobra pod względem naukowym. Analiza treści recenzowanej rozprawy doktorskiej upoważnia do stwierdzenia, że jej walory w istotny sposób przeważają nad niedostatkami.

Uważam, że przedłożona mi do recenzji rozprawa doktorska **Pani mgr Dominiki Rydlichowskiej** stanowi oryginalne rozwiązanie zakreślonego w niej problemu naukowego. Spełnione zostały przeto wymagania stawiane rozprawom doktorskim, określone w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. z 2003 r., Nr 65, poz. 595 ze zm.) i jako taka może stanowić podstawę do dalszego procedowania w przewodzie doktorskim Pani Dominiki Rydlichowskiej.

Dr hab. Krystian Markiewicz

